

PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Open Access Refereed e-Journal & Indexed
International Refereed Journal

ISSN
2687-5640

2020 Haziran / June
Cilt / Vol: 4
Sayı / Issue: 4

PREMIUM SOSYAL BİLİMLER E-DERGİSİ

Açık Erişim ve Dizinli e-Dergi

Uluslararası Hakemli Dergi

Bilim dünyasının değerli insanları,

(PEJOSS) Dergisi; bilimsel yöntemlerle üretilmiş ve sağlam teorik temellere dayalı bilgilerin sosyal ve beşeri bilimlerle ilgili sorunsallara çözüm üretmek ve yeni yaklaşımları tanıtarak katkı sağlamak amacıyla 2017 yılında yayın hayatına başlamış açık erişime sahip uluslararası, hakemli e-dergi; ayrıca akademik yazı ve düşünce ile meşgul olan herkesin söz söyleyebileceği sosyal bilim platformudur.

PEJOSS'da alanında etki sağlayacak ulusal ve uluslararası portreler, güncel meseleler ve makaleler yer almaktadır. Sizlerin de özverili çalışmaları ve desteği ile PEJOSS dergisinin dördüncü sayısı ile huzurlarınızdayız. Göstermiş olduğunuz ilgi, değerli katılım ve katkılarınızdan dolayı minnettarız. Akademik hayata bir nebze katkı sunmak üzere çıkmış olduğumuz bu yolculukta, PEJOSS ailesi olarak sizinle birlikte çalışmanın gurunu yaşamaktayız. Dünya genelinde ülkelerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yaşamlarını alt üst eden ve insanlık tarihinin en zorlu dönemlerinden birisinin yaşandığı şu sıralarda bilime ve insanlığa katkı sağlayan bilim dünyasının siz değerli üyelerine teşekkürü borç bilmekteyiz. Bilim dünyasının siz değerli üyelerini yayın, danışma ve hakem kurulu ile yazar olarak yanımızda görmek; ayrıca görüş ve önerilerinizle bizleri en mükemmele ulaştırma noktasında yönlendirmeniz bizlere daha da güç katmaktadır. Bu bağlamda;

Kuruluş aşamasından bu yana PEJOSS ailesi mensubu olarak emek veren dergi yönetim kurulundaki değerli hocalarımıza,

Gerek yurt içi, gerekse yurtdışından bizleri kırmayarak, danışma, yayın ve hakem kurulunda yer alan ve uzmanlık alanları ile bizlere katkı sağlayan kıymetli hocalarımıza, talep ve önerileri ile sosyal bilimlerin farklı disiplinlerde görev yapan akademik camia mensubu tüm mesai arkadaşlarıma en içten teşekkürlerimi bir borç bilirim.

PEJOSS Dergisi olarak vereceğiniz her türlü destekten dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. İhsan KALENDEROĞLU
Editör

JENERİK / GENERIC PAGE

PREMIUM E-JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES (PEJOSS) uluslararası hakemli bir dergi olup Haziran 2020 tarihinden itibaren ayda bir yayınlanacaktır.

PEJOSS Dergisi, sosyal bilimlerin her alanından yazı yayınlayan bir dergidir. Bu çerçevede özgün bilimsel makaleler, çeviriler, çeviri-yazılar, röportajlar, kitap, makale, sempozyum, panel ve bilimsel etkinlik tanıtma çalışmaları ile nekroloji metinleri yayınlar. Ayrıca, sunulduğu yer, toplantı ve tarihin kaydedilmesi ile başka bir yerde yayınlanmamış olması şartıyla sempozyum bildirimleri de yayınlanabilir. Ancak bu yayın etkinliğinden kaynaklanması muhtemel herhangi bir sorunun sorumluluğu yazara aittir. Yayınlanması için PEJOSS Dergisi'ne gönderilen yazıların basım ve yayın hakları dergiye devredilmiş olur. Bu yazılar dergi yönetiminden izin alınmaksızın bir başka yayın organında yayınlanamaz, çoğaltılamaz ve kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

PEJOSS Dergisi, yayınlamış olduğu metinleri çeşitli mecralarda yayınlayabilir. PEJOSS Dergisi'ne gönderilmiş yazılardan kaynaklanması muhtemel herhangi bir yasal, hukuksal, ekonomik ve etik sorumluluk, söz konusu yazı yayınlanmış olsa bile yazarlarına aittir. Dergi herhangi bir yükümlülük kabul etmez.

PEJOSS Dergisi'nin yayın dili Türkçe olmakla birlikte İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça, Farsça vb. dillerden gelen yazılar da değerlendirmeye tabi tutulur ve hakemler tarafından yayımlanması uygun görüldüğü takdirde yayınlanır.

DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ali AZAD	United Arab Emirates University / UNITED ARAB EMIRATES
Prof. Dr. Emmy INDRAYANI	Gunadarma University / ENDONEZYA
Prof. Dr. Erdiñ TUTAR	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Hasan Güner BERKANT	Yozgat Bozok Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. İsmail BAKAN	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Jayesh KUMAR	Indira Gandhi Institute of Development Research / INDIA
Prof. Dr. Marek GRUSZCZYNSKI	Warsaw School of Economics Warsaw /POLAND
Prof. Dr. Mbodja MOUGOUÉ	Wayne State University / USA
Prof. Dr. Mevlüt KARAKAYA	Gazi Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Milind SATHYE	University of Canberra / AUSTRALIA
Prof. Dr. Mohga BASSIM	Buckingham University / UNITED KINGDOM
Prof. Dr. Muhsin KAR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Murat TUNCER	Fırat Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Nor Asiah ABDULLAH	Multimedia University / MALAYSIA
Prof. Dr. Partha SARKAR	The University of Burdwan / INDIA
Prof. Dr. Recep KÖK	Dokuz Eylül Üniversitesi / TÜRKİYE

YAYIN KURULU / PUBLICATION BOARD

Prof. Dr. Adnan ÇELİK	Selçuk Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Haluk DUMAN	Aksaray Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Jayesh KUMAR	Indira Gandhi Institute of Development Research / INDIA
Prof. Dr. Marek GRUSZCZYNSKI	Warsaw School of Economics Warsaw / POLAND
Prof. Dr. Mbodja MOUGOUÉ	Wayne State University / USA
Prof. Dr. Milind SATHYE	University of Canberra / AUSTRALIA
Prof. Dr. Mohga BASSIM	Buckingham University / UNITED KINGDOM
Prof. Dr. Muhsin KAR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Mustafa TASLIYAN	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Mücahit KAĞAN	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi / TÜRKİYE
Prof. Dr. Nor Asiah ABDULLAH	Multimedia University / MALAYSIA
Prof. Dr. Partha SARKAR	The University of Burdwan / INDIA
Prof. Dr. Tahir AKGEMCI	Selçuk Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Aydoğan SOYGÜDEN	Erciyes Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Ayten MEHDİYEVA	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi / AZERBAYCAN
Doç. Dr. Besa Havziu İSMAILİ	Sate University of Tetova / MAKEDONIA
Doç. Dr. Deniz DEMİRARSLAN	Kocaeli Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Emine ERATAY	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Fethi KAYALAR	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Hasan LÖK	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Hüseyin Bülent AKDENİZ	Anadolu Üniversitesi / TÜRKİYE
Doç. Dr. Morsheda HASSAN	Grambling State University / USA
Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ	Gaziantep Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Abuzer KALYON	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Berna TURAK KAPLAN	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Furat AKDEMİR	Düzce Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Melda Medine SUNAY	Bursa Teknik Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Özgül UYAN	İstanbul Aydın Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Ülkü GEZER	Haliç Üniversitesi / TÜRKİYE
Dr. Öğr. Üyesi Zerrin TAN	Trakya Üniversitesi / TÜRKİYE

İNDEKSLER / INDEXED & IN LISTED

DİN ve MİTOLOJİ BAĞLAMINDA VAFTİZCİ YAHYA

ÖZET

Din, kavramsal tanımında “insanları saâdet-i ebediyyeye yani sonsuz saadete, huzura götürmek için Allah-ü Teâlâ tarafından peygamberleri vasıtasıyla gösterilen yol” demektir (URL1). Kısaca yorumladığımızda; Allah tarafından konulan kanunların, insanlara yaradılış gayesini ve varoluş hikmetini bildirir. İnsan yaradılışından bu yana her dönemde tapınma ihtiyacı hissetmiş, fitratında var olan sığınma duygusuyla, kendisinden üstün ve koruyucu bir maneviyat arayışı içinde olmuştur. Bu bağlamda, ilahi önderlerin (peygamberler) olmadığı dönemlerde veyahut tanrıyı görünmeyen değil de kafalarındaki tanrı olgusuna uydurmak istedikleri için kendilerince kutsal gördükleri insan ya da objeleri de dönem dönem tanrılaştırmışlardır. Özellikle batı mitolojisinde gördüğümüz birçok inanç efsaneleri de bu anlayışla oluşmuş ve çoğu semavi dinlerin temelinden öykülenmiştir. Araştırmamızda, tüm bu değerlendirmeler ışığında Vaftizci Yahya üzerinden din-mitoloji arasındaki bağlantıyı İncil ve Kur’an-ı Kerim’den ayetlerle de inceleyerek bunların sanat eserlerindeki yansımaları anlamaya çalışacağız.

Ayrıca araştırmada, kavramsal yaklaşımlarla beraber batılı ressamın yaptığı eserlerde de dinsel öğelerin sembollerle nasıl yansıtıldığını değerlendireceğiz.

Anahtar Kelimeler: Vaftizci Yahya, Din, Mitoloji

BAPTIST YAHYA IN THE CONTEXT OF RELIGION AND MYTHOLOGY

ABSTRACT

Religion, in its conceptual definition, means the path shown by Allah through prophets to lead people to the eternal bliss, forever happiness. Briefly commented, it tells humans the purpose of creation and wisdom of existence of the laws set by God. Human beings have always felt the need for worship since the creation, and with the sense of asylum present in their nature, they sought a superior and protective spirituality. In this context, they also deified the people or objects they deemed to be holy from time to time in the absence of divine leaders (prophets) or because they wanted to make God fit to the fact of God in their heads, not invisible. Many of the myths of the belief that we have seen in western mythology have been formed with this understanding and most of them have been narrated from the basis of celestial religions. In our study, in the light of all these evaluations, we will examine the connection between religion and mythology through the Bible and the Holy Quran through the Baptist Yahya and try to understand their reflection in the works of art.

In addition, in the research, we will evaluate how religious elements are reflected with symbols in the works of western painters along with conceptual approaches.

Keywords: Baptist Yahya, Religion, Mythology

1. GİRİŞ

Günümüz çağdaş sanat anlayışında eskisi kadar dinsel - tanrısal öğelerden çok yenilikçi ve popüler sanat olarak anlatılan, daha çok realist ve soyut tasvirlerle karşılaşmaktayız. Özellikle mitolojik figürler birer betimlemeden çok yapılan işin sanatsal olduğunu ifade etme yahut görsel değer katma amacıyla kullanılmaktadır.

Geçmiş dönemlerde ortaya çıkarılan eserlerde dinsel betimlemeler, içinde anlamlar taşıyan, eseri oluşturan sanatçıların inançlarını ve buldukları toplumda yönlendirici unsurlar taşımayı daha çok amaç edinmektedir. Kutsal görülen ya da sanatçının kutsiyet kattığı değerler tüm eserlerde özellikle sembollerle kendini göstermektedir. Özellikle mitolojik heykellerin, inanılan değerlerin gerçekçiliğini ve tanrılarının varlığını kanıtlama sembolü olarak ortaya çıktığını görüyoruz. Araştırmamızda da dini ve mitolojik sembollerini ortaya çıkmış eserler üzerinde değerlendirirken, yapılan eserlerin olayları nasıl yansıttığını etraflıca inceleyeceğiz.

Özellikle Vaftizci Yahya'nın İncil'deki anlatımlarında mitolojiyle çok yakın olduğunu, Kur'an da bahsedildiğinin aksine daha efsanevi ve geniş bir anlatıma yer verildiğini görmekteyiz. Yapılan birçok eserde, mitolojik anlatımın etkisinin Hıristiyan inancının sembollerıyla bir arada işlendiğini fark edebiliriz.

Vaftizci Yahya, Hıristiyan âleminde önemli bir yere sahip olması, İsa'nın kutsal görevdeki müjdeleyicisi ve hazırlayıcısı olması inancından ötürü de dinsel mitolojide dikkati çeken bir karakter oluyor (URL2). İncil'de geçen, Hz. İsa'nın Yahya ile ilgili sözleri de bu bakışı destekler niteliktedir: “Öyleyse ne görmeye gittiniz? Bir peygamber mi? Evet! Ve size şunu söyleyeyim, gördüğünüz kişi peygamberden de üstündür. Bak, habercimi senin önünden gönderiyorum; o önden gidip senin yolunu hazırlayacak.” diye yazılmış olan sözler onunla ilgilidir. “Size doğrusunu söyleyeyim, kadından doğanlar arasında, Vaftizci Yahya'dan daha üstün olanı ortaya çıkmamıştır” (Matta 11: 9-11a, URL6.) Ancak biz daha çok mitolojik değerlendirmeler doğrultusunda kutsal kitapların da yorumlarından faydalanarak sanattaki yansımalarını inceleyeceğiz.

2. DİN VE MİTOLOJİ DOĞRULTUSUNDA VAFTİZCİ YAHYA

Kısaca mitolojiyi tanımlarsak, bir din veya bir halkın kültüründe tanrılar, kahramanlar, evren ve insanın yaratılışına dair tüm sözlü ve yazılı efsane birikiminin ve bu efsanelerin doğuşlarını, anlamlarını yorumlayıp, inceleyen ve sınıflandıran çalışmalar bütünüdür (URL2). Bu tanımdan yola çıkarak Vaftizci Yahya'nın efsanesini ve gerçekliğini, doğumundan ölümüne kadar bütün tasvirleriyle inceleyelim.

Vaftizci Yahya, Yahudiye Kralı I. Hirodes zamanında yaşayan Zekeriya ve Elizabet'in oğludur. Elizabet'in çocuğu olmuyordu ve çok yaşlı olmalarından ötürü de artık olması imkansızdı.

Bir gün Rab'bin tapınağında buhur yakma sırası Zekeriya'da idi. Buhur vaktinde herkes dışarda bekleyip dua ediyordu. Zekeriya tapınakta bu görevini yerine getirirken, melek Cebrail görüldü. Cebrail ayakta ve sunağın sağındaydı. Korktu Zekeriya, fakat şöyle konuştu melek: “Korkma Zekeriya, çünkü yalvarışların kabul edildi. Karın Elizabet bir oğlan doğuracak sana, adını Yahya koyacaksın. Bu çocuk, sevinç ve mutluluk nedeni olacak senin için, çünkü büyük biri olacak Tanrı katında. Bir çok İsrailoğlunu Tanrı'ya götürecektir ve o Rab'bin önünden gidecek” (Cömert, 2006: 178).

Bahsi geçen olayda Zekeriya meleğe inanmamış ve tanrı tarafından cezalandırılarak konuşamaz olmuştu. Yahya'nın doğumunda bağlılığını ispatlayacak ve sünnetinde dili çözülerek tanrıya şükredecekti. Rönesans öncesinde yapılan eserlerde bu tasviri görebilmekteyiz. Aynı olayı İncil'de de okumamız mümkündür ancak bu şekilde eksantirik bir şekilde olması tabiki olayın mitolojik yanını göstermektedir. Efsaneler tabiki gerçek üstü yani absürt olayları betimlemek ve kabullenebilir gerçeklerle anlatmaktır. Ancak uğruna savaşların çıkarıldığı, inanç değerlerinin katı olduğu dönemlerde kilisenin çeşitli baskılarla kurallar koyduğu bir alanda oluşturulmuş bu mitlerin ne kadar doğru olduğu önemli bir tartışma konusu. Çünkü gerçekliği olan ve inanç ekseninde belli kuramlar oluşturan olayların batını ile zahiri kafaları karıştırmaya müsait bir hal almaktadır. Kur'an da anlatılan Yahya'ya baktığımızda aradaki büyük farkı daha iyi kavramamız mümkün olacaktır.

Orada Zekeriya Rabbine dua etti: “Rabbim, bana katından tertemiz bir soy armağan et. Doğrusu Sen, duaları işitensin.” dedi. O mihrapta namaz kılariken, melekler ona seslendi: “Allah, sana Yahya'yı müjdeler. O, Allah'tan olan bir kelimeyi (İsa'yı) doğrulayan, efendi, iffetli ve salihlerden bir peygamberdir.” (Al-i İmran Suresi, 38-39, Yazır, 2010). Allah buyurdu: “Ey Zekeriya, şüphesiz biz seni, adı Yahya olan bir çocukla

müjdelemektedir; biz bundan önce ona hiç bir adaş kılmamışız.” (Meryem Suresi, 7, Yazır, 2010). İncil’de de anlatılan Zekeriya’nın dilinin tutulması ise Kur’an’da şöyle geçmektedir. Dedi ki: “*Rabbim, karım kısır (bir kadın) iken, benim nasıl oğlum olabilir? Ben de yaşlılığın son basamağındayım.*” Ona gelen melek “*İşte böyle*” dedi. Rabbin dedi ki: “*Bu Benim için kolaydır, daha önce sen hiçbir şey değil iken, seni yaratmışım.*” (Meryem Suresi, 8-9, Yazır, 2010). Bu ifadelerden sonra Zekeriya bir işaret istemiş ve Rabbi ona sağlıklı olmasına rağmen üç gün üç gece konuşamayacak olmasını işaret olarak göstermiştir.

Yahya’nın doğumunun sekizinci günü, komşular ve akrabalar çocuğun sünnetine geldiler ve ona Zekeriya adını koymak istediler. Anası ise çocuğun adının Yahya olacağını söyledi. Babasına sordular. Zekeriya konuşamadığı için bir levha istedi ve üstüne “*adı Yahya’dır*” yazdı. Ve o anda dili çözölen Zekeriya, Tanrı’ya şükrederek dua etmeğe başladı (Cömert, 2006: 178).

Resim 1. Vaftizci Yahya’nın Doğuşu ve Adının Konulması - Jacopo Pontormo (1526), Florence, İtalya
Kaynak: URL4

Arkada yataкта uzanmış Elizabet’le hizmetçi görülüyor. Ön düzlemde kenarda oturan Zekeriya bir levhaya çocuğun adını yazıyor ve sol tarafta Yahya’yı tutup hazırlayan hizmetçiler vardır. En arkada bir perdenin arkasından bakan başı örtülü kadında dikkat çekiyor. Diğer bir detaysa Hıristiyan resimlerinin sembolü olan hale dairesel çizgilerle Zekeriya, Elizabet ve Yahya’nın başı üzerinde yerini almıştır.

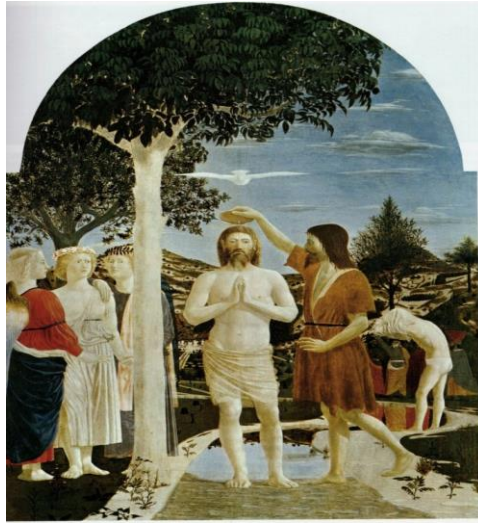
Hıristiyan inancında Yahya yani Vaftizci Yuhanna son derece önemli bir peygamberdir. Hıristiyan öğretilerinde Yuhanna, Mesih olan Yeshua (İsa)’nın yolunu hazırlayan kişi olarak halkı günahlarından tövbe edip vaftiz olmak için Ürdün Nehri’ne çağırmasından dolayı, vaftiz göreviyle bağıntılı olarak vaftizci denmiştir. Mesih’i vaftiz eden de Yahya’dır. “*Zekeriya’nın oğlu Yahya’ya Tanrı çölde konuştu. Yahya bundan sonra, Şeria çevresindeki bütün yerleri dolaşarak herkesin tövbe edip kendini vaftiz ettirmesini söyledi.*” (Cömert, 2006: 178). “*Bütün halk vaftiz olduktan sonra İsa da vaftiz oldu. İsa dua ederken gök açıldı ve Kutsal Ruh, bedensel bir görünüm olarak güvercin biçiminde O’nun üzerine indi. Gökten gelen bir ses de, «Sen benim sevgili Oğlumsun, senden hoşnudum» dedi.*” (Mar.1:9-11, Mat.3:13-17; URL6). Ayrıca İsa’nın havarilerinden bir kaçı önce Yahya’nın öğrencisi olmuş, daha sonra onun tarafından Mesih’e yönlendirilmişlerdir. Mitolojide bu ayrıntılar fazla verilmesi de genel olarak değinilmiştir. İncil mitolojisinde daha çok Vaftizci Yahya’nın İsa ile karşılaşması, onu vaftiz edişi ve Hiroides’le çatışmaları ile ölümle sonuçlanan entrikalara değinmiştir. Bu olaylar İncil’in bölümlerinde de anlatılmaktadır.

Resim 2. İsa'nın Vaftiz Edilişi – Leonardo Da Vinci (1472), Floransa, Uffizi Gallery
Kaynak: URL4

Vaftizci Yahya, İsa'yı Şeria Irmağının sularında vaftiz ediyor. İsa'nın başının üzerinde bir el beyaz güvercin bırakıyor. Bu onun barışı ve huzuru getireceğini, Tanrı ruhunun İsa'nın üstüne konduğunu simgeliyor. Resmin hemen sağ tarafında vaftizci Yahya vardır, o da elinde Hristiyan haçı bulunan bir asa tutuyor ve diğer tarafta diz çökmüş bir kadınla çocuk duruyor. Hepsinin başında yine hale vardır.

Yahya, Şeria Irmağı çevresindekileri vaftiz ederken, İsa da Celile'den Şeria Irmağı'na gelip vaftiz edilmek istedi. Yahya buna itiraz etti, “*Asıl sen beni vaftiz edeceksin*” dedi. Ama İsa, “*Şimdilik bu böyle olmalı, çünkü Tanrı'nın buyruğunu yerine getirmeliyiz.*” diye yanıtladı (Cömert, 2006: 180).

Resim 3. İsa'nın Vaftiz Edilişi – Piero della Francesco (1420-1492), Londra, National Gallery
Kaynak: URL4

Bu resimde de yine vaftiz sahnesi canlandırılıyor ancak Da Vinci'den farklı olarak başlarında hale yoktur. Sadece İsa'nın başının üstünde güvercin vardır. Arkada vaftiz olmak için soyunan birini görüyoruz. Soldaki üç melek, genellikle vaftiz sahnelerinde görülenin tersine, İsa'nın giysilerini tutmuyorlar; orada yalnızca bulunmakla yetiniyorlar.

Görüldüğü gibi her iki resimde de beyaz güvercin kendini gösteriyor. Mitolojik anlatımda da rastladığımız beyaz güvercin İncil anlatımından gelmektedir. İncil’de *kutsal ruh* olarak tanımlanan beyaz güvercin bu tasviriyle mitolojik resimlere konu olmuştur. Günümüzde barış ve huzurun simgesi olmasının da Hıristiyan inancındaki bu anlatımdan geldiğini düşünebiliriz belki de.

İsa, vaftizden sonra sudan çıktı ve açılan göklerden, Tanrı’nın Ruhü’nun ak bir güvercin suretinde kendisinin üstüne indiğini gördü (Matta, 3: 13-16, Kollektif Yazar, 2016).

Tabii bir de Yahya’nın Hirodes’le olan anlaşmazlığı var. “Yahya kendisine Mesih olup olmadığını soranlara şöyle dedi: ‘Ben şimdi sizi su ile vaftiz ediyorum, ama benden daha güçlü biri gelecek ki o, Kutsal Ruhla ve ateşle vaftiz edecek sizi’. Yahya böylece İsa’nın gelişini müjdeliyordu. Ama kral Hirodes Antipa, Yahya’ya kin beslemeğe başlamıştı. Bütün bu son olayları da bahane ederek, Yahya’yı zindana attırdı (Cömert, 2006: 179).

Resim 4. Madonna Della Sedia (İskemlede Oturan Meryem) – Rafaelo (1514)

Kaynak: URL5

Arka planda yer alan anne ve çocuğa bakan Aziz Vaftizci Yahya, sanki oraya resmin bitirilmesi için konmuştur. Anne ve çocuğa gelince, onlar birbirlerine son derece yakın konumdalar, ikisi tek bir varlıkmişçesine, karşılarında duran bir hayranlarına bakıyormuşçasına. Kuşkusuz onlara hayran, onların mutluluklarına büyük bir içtenlikle katılan kişi, Rafaelo'dan başkası değildir. Vaftizci Yahya ve Meryem'in başlarını çevreleyen ışığa rağmen, anne ve çocuğun yüzlerini içine alan simgesel çerçeve çok büyük bir anlam taşımaktadır. Rafaelo bu tabloda sevdiği kadını, Fornarina'yı çizmiştir. Çocuk tümenden anneye doğru, kolu eşarbin pilileri arasından göğsün kalp bölgesine ulaşmıştır, büyük bir dinginlik içinde. Bir bakıma Rafaelo'nun ta kendisi tumbul yanaklı çocuk. İyi, tatlı, yumuşak ve ideal anne imajını tekrar bulmanın dinginliği ve hazzı içinde küçük İsa. Kadın da ergin Rafaelo 'ya bakmaktadır.

3. SALOME VE YAHYA’NIN ÖLDÜRÜLÜŞÜ

Hirodes Antipa, kardeşi Filipus’un karısı Hirodiya ile evlenmişti. Yahya, bu evliliğin doğru olmadığını belirtmiş ve ona: “*O kadınla evlenmen Kutsal Yasa’ya aykırıdır*” demişti. Bu sebeple en az Hirodes kadar karısı da Yahya’ya kin besler olmuş ve onu öldürtmenin yollarını aramaya başlamıştı. Ne var ki Hirodes her ne kadar Yahya’yı ortadan kaldırmak istese de adil ve kutsal bir kişi olduğu için Yahya’ya dokunamıyor, halktan da çekiniyordu çünkü onu peygamber olarak görüyorlardı.

Hirodes, doğum günü kutlaması için Celile’nin ileri gelenlerine bir şenlik düzenledi. Hirodiya’nın kızı Salome’de bu şenliğe katılmış ve eğlenceler sırasında danslarıyla Hirodes ile davetlileri kendine hayran bırakmıştı. Bu Hirodes’in çok hoşuna gitti ve ant içerek kıza ne dilerse vereceğini söyledi. Bu annesi için büyük bir fırsattı ve çok iyi değerlendirerek Salome’ye ondan Yahya’nın başını istemesini söyledi. Kız, “*Bana*

şimdi, bir tepsi üzerinde Vaftizci Yahya'nın başını ver” dedi. Kral buna çok üzüldüyse de, konuklarının önünde içtiği anttan ötürü bu dileğin yerine getirilmesini buyurdu. Zindana gönderilen bir asker Yahya'nın başını keserek getirdi ve bir tepsi içinde Salome'ye verildi, tepsiyi annesine götürdü. Yahya'nın öğrencileri gelip cesedi aldılar ve gömdüler, sonra da gidip İsa'ya haber verdiler (Markos, 6: 14-29; Luka, 9: 7-9, URL6).

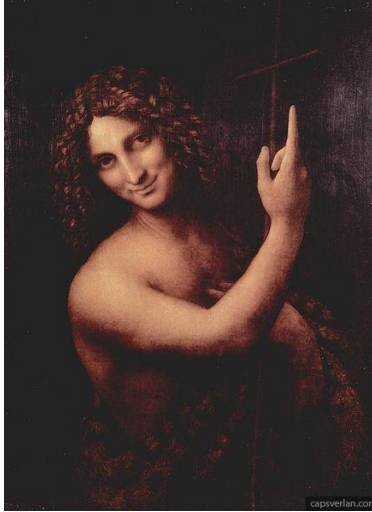

Resim 5. Salome'nin Dansı ve Yahya'nın Başının Vurulması – Benozzo Gozzoli, Washington, National Gallery

Kaynak: URL5

Sağda Hirodes ve davetlilerin önünde dans eden Salome. Salome'nin hemen ardında, köşede ayakta duran Hirodiya. Solda, hapiste bir muhafız tarafından Yahya'nın başı kesiliyor. Burada Yahya'nın başındaki haleyı yine görüyoruz. Ortada dip düzlemde Salome, kendisine tepsi içinde verilen Yahya'nın başını annesi Hirodiya'ya veriyor.

Vaftizci Yahya tasvirlerinde, ilk yüzyıllarda hemen hemen her zaman, çölde geçen çilekeş hayatın simgesi olan devetüyünden giysiye bürünmüş olarak gösterilir. Vaftiz sahnelerinde, devetüyünden giysiye bürünmüş olarak ve elindeki tasla İsa'nın başından aşağı su dökerken tasvir edilir. Bu devetüyünden giysi kimi zaman uzun bir giysi üzerinde yer alır. Yahya'yı ayrıca haçlı flama da simgeler (Cömert, 2006: 181).

Resim 6. St. John the Baptist- Vaftizci Yahya – Leonardo Da Vinci (1513-1516), Musée du Louvre, Paris

Kaynak: URL4

1513 yılında başlanıp 1516 yılında tamamlanan eser ceviz ağacından materyal üzerine yapılmış bir yağlı boya çalışmasıdır. Vinci ile özdeşleşen esrareniz gülümsemeyi bu eserde de görmek mümkündür ayrıca üstünde en çok çalıştığı konu olan el yapısı çizimleri eserinde kusursuzlaşmıştır. Göklere doğru işaret eden St. John (Vaftizci Yahya) vaftiz ile kurtuluşun önemini belirtmektedir.

Bu çalışma birçok sanatçıya ilham kaynağı oldu, özellikle geç Rönesans ve Mannerist okulları döneminde defalarca alıntılıdır.

İncil’de geçen *St. John’s Gospel*’in ilk ayetlerinden esinlenerek tasarlanmıştır. “*Işık Karanlıkta Parlar*” ayetine vurgu yapar. Vurgunun netleşmesi için Baptist, eserinde en dikkat çekici unsur boyama harici bir aydınlatma aracıyla aydınlatılmış gibi gözükmesidir. Alışılmış Vinci eserlerinin aksine arka fonda bir manzara resmi bulunmaması da bu sebeptir. İnce saydam vernik katmanlar kullanılarak bulanıklık ve gölgeler için geniş bir alan ayrılmıştır.

Resmi önemli kılan diğer bir ayrıntı ise *SFUMATO* tekniğinin etkin bir şekilde kullanılmasıdır. Bu teknik ile geçişler arasında görülmemiş bir estetik elde etmeyi başarmıştır.

Resim 7. Deisis Kompozisyonu, Ayasofya Müzesi

Kaynak: URL4

Güney galerinin batı duvarında Doğu Roma resim sanatında Rönesans’ın başlangıcı olarak kabul edilen Deisis sahnesinin yer aldığı mozaik pano bulunmaktadır. Tasvirde, sağda İoannes Prodromos (Vaftizci Yahya) ile solda Meryem, ortada ise Pantokrator İsa bulunmaktadır. Mozaikte kıyamet gününde insanlığın affedilmesi için Meryem ve Yahya’nın İsa’ya yakarmaları tasvir edilmiştir. Bu üç figürde Helenistik dönem tasvir sanatının özellikleri yansıtılmaktadır. Deisis panosu, mozaik tekniği ve tasvirin yapılış şekli ile dikkat çekmektedir. Yüzlerdeki canlılık ve renklerin seçimi açısından oldukça başarılıdır. Bu mozaik Doğu Roma sanatında İlkçağ resim sanatının ana prensiplerinin yansıtıldığı en güzel örneklerden biridir. Deisis Mozaığı’nın tarihlendirilmesinde farklı görüşler ileri sürülmekle birlikte, kabul edilen tarih 12. yüzyıldır (URL3).

4. SONUÇ

Mitoloji, her dönemde sanatın faydalandığı unsurlarından biri olarak özellikle dini betimlemelerde kendini göstermiş ve hemen her resimde dini semboller vurgulanmıştır. Asıl dikkati çekense araştırmada konu olan Vaftizci Yahya’nın yaşam öyküsünün yansıtıldığı tüm eserlerde sembollerin kesin varlığıdır. Burada en önemli detay Vaftizci Yahya’nın yaşanmışlıklarından çok efsanesinin ön plana çıkartılarak mitin gerçek gibi yansıtılması ve İncil’de de o şekilde aktarılmış olmasıdır. Oysa Batı’nın ve Mezopotamya mitolojisinin o olağanüstü enstantaneleri sanatsal özgünlük açısından eserlerde ayrı bir görsel zevk sunarken, gerçekle masal arasında sıkışmışlık hissettiren bu dinsel mitoloji, eserlerde kendini tam anlamıyla hissettirememektedir.

İncelediğimiz eserlerin, yapıma tarzı, sanatçının estetik ve uygulama şeklinin kalitesi kadar anlatılan konunun veya yapılan tasvirin içerik olarak seyircide uyandırdığı duygu da önem arz etmektedir. Dolayısıyla dini unsurlar ve karakterlerin mitolojik anlatımla birleştirilerek aktarılması, bu şekilde eser ortaya çıkarmaya çalışılması, anlatılmak istenenin gerçekliğiyle hikayesini yansıtmaya açısından handikap oluşturmaktadır. Buradan şöyle bir çıkarım yapılabilir; mitolojik efsaneleri, anlatılan karakterlerde dahil sadece absürt hikayesiyle anlatarak eserler ortaya çıkarmak daha verimli bir sonuç verecektir. Böylelikle eserin seyirci tarafından da doğal ve özgün bir bakış açısıyla değerlendirilmesi söz konusu olabilecektir.

KAYNAKÇA

CÖMERT, B. (2008). Mitoloji ve İkonografi (2. Baskı). Ankara: De Ki Basım Yayım.

KOLLEKTİF YAZAR (2016). Kutsal Kitap (Tevrat-Zebur-İncil) Yeni Çeviri, İstanbul: Yeni Yaşam Yayınevi

YAZIR, M. H. (2010). Hak Dini Kur'an Dili. 10 Cilt, İstanbul: Azim-Zaman Yayın evi.

URL1. http://www.mehmetballi.com/Yeter/Din/Ilmihaller/HasBahcaIlmihal/hbi_01.html (02.12.2019)

URL2. <http://mitoloji.nedir.com> (16.03.2020)

URL3. <http://www.ayasofyamuzesi.gov.tr/deisis.html> (16.03.2020)

URL4. <http://capsverlan.com/unlu-ressamlar-ve-eserleri/tag/vaftizci-yahya-resmi/> (05.03.2020)

URL5. <http://www.cizimerkezi.com/forum/> (05.04.2020)

URL6. <http://www.hristiyanforum.com> (05.03.2020)